

РЕЦЕНЗИЯ

ОТ: д-р Крум Ернстов Бъчваров, доцент в Секция за праистория, Национален археологически институт с музей при Българската академия на науките

НА: научните трудове, представени в конкурса за заемане на академичната длъжност „доцент“ по направление 2.2. История и археология (специалност Праистория) в Секцията за праистория, обявен в „Държавен вестник“, брой 62 от 07/07/2026 г.

ДАТА: 30/09/2026 г.

Научното жури е назначено със заповед I1698 от 04/09/2026 г. на директора на Националния археологически институт с музей при Българската академия на науките в конкурс, обявен с решение на Научния съвет на НАИМ (протокол 44 от 25/06/2026 г.). Спазени са изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България и правилниците за неговото прилагане.

Документи за участие в конкурса е подал гл. ас. д-р Калин Любенов Димитров.

През 1992 г. Калин Димитров завършва специалност История със специализация по археология в Софийския университет „Св. Климент Охридски“ и през 2007 г. защитава докторска дисертация „Медната металургия по Западния бряг на Черно море (средата на V – началото на IV хил. пр. Хр.)“. Специализирал е в Белгия и Франция. Академичната му кариера започва през 2007 г. в Центъра по тракология при БАН като научен сътрудник II ст. От 2010 г. е главен асистент в Секцията за праистория на Националния археологически институт с музей при БАН. Междувременно от 2016 до 2020 г. е директор на Центъра за подводна археология, а след това е археолог в ЦПА.

В научната си кариера д-р Димитров последователно следва изследователските си интереси в областта на късната праистория с акцент върху древната металургия и подводната археология. Той участва в и ръководи археологически разкопки, изнася доклади на национални и международни научни форуми, участва в издаване на тематични сборници. Резултат на научноизследователската му работа са 26 студии, статии и глави от монографии.

Приложената справка показва, че д-р Димитров участва в конкурса с научна продукция, която съответства на минималните национални изисквания по чл. 26, ал. 2, 3 и 5 от ЗРАСРБ, както и на изискванията по чл. 18, ал. 2 от Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в НАИМ–БАН. Списъкът на цитиранията на негови публикации предполага, че изследванията на кандидата са познати на научната общност.

За рецензиране от Научното жури са представени 28 публикации: 1 монография под печат (хабилитационен труд), 16 студии и статии и 11 глави от колективни монографии. Д-р Димитров е единствен автор на 4 от тях; останалите са публикувани в съавторство. Пет от студиите и статиите и 4 от главите от колективни монографии са издадени преди защитата на докторската дисертация на кандидата и поради това ги изключвам от тази рецензия.

Изследванията в студиите, статиите и главите от колективни монографии са фокусирани върху древната металургия (9), подводната археология (6) и иновационното проучване на артефакти (3). В част от тях е отделено специално място и на недеструктивните теренни проучвания, както и на защитата на подводното културно наследство. Ще открия значимия научен принос на две от статиите. Първата (R. Krauss, E. Pernicka, K. Dimitrov, R. Kunze, P. Leshtakov. The transregional significance of the south-east Bulgarian copper deposits. – In: R. Krauss, E. Pernicka, R. Kunze, K. Dimitrov, P. Leshtakov (eds). Prehistoric mining and

metallurgy at the southeast Bulgarian Black Sea coast. (RessourcenKulturen, 12). Tübingen, 2020, 419–425) е посветена на надрегионалното значение на залежите от медна руда при Върли бряг, Росен и Медни рид и разглежда трите находища в контекста на ранната металургия по западното крайбрежие на Черно море. Втората (A. Ballmer, K. Dimitrov, N. Prahov, P. Georgiev. Prehistoric wetland settlements of the Bulgarian Black Sea coast. – In: A. Ballmer, A. Hafner, W. Tinner (eds). Prehistoric wetland sites of Southern Europe. Springer, 2024, 149–173) използва аналогии с европейския феномен на т.нар. наколни селища и изследва мястото на селищата по Българското Черноморие, проучени чрез подводни разкопки, в цялостния им културен ландшафт.

Фактът, че изследванията на д-р Димитров почти изключително са издадени в съавторство, не омаловажава тяхното значение. Напротив, двете специфични области на неговите научни интереси, подводната археология и ранната металургия, изискват участие на специалисти в различни дялове на археологическата дисциплина, както и голяма степен интердисциплинарност.

Представеният за рецензиране хабилитационен труд, „Праисторически селища и исторически пристанища. Том 1.1, Ропотамо и Созопол. Подводни археологически проучвания 2017 – 2024 г.“ е обсъден на разширено заседание на Секцията за праистория в НАИМ–БАН и приет за печат в поредицата „Разкопки и проучвания“. Във вида, в който е подадена, монографията се състои от две части – текст и приложения (съответно 233 и 187 страници). Текстовата част съдържа увод, 11 глави (включително заключението) и библиография. Краткият увод лаконично и ясно въвежда обекта на изследване – резултатите от подводните археологически проучвания на обектите при устието на Ропотамо и между остров Св. Св. Кирик и Юлита и полуостров Скамни до Созопол, – представя убедителни аргументи за обединяването им в обща монография, излага възприетия от автора наративен подход и накрая, но най-важно,

формулира главната цел на изследването – създаване на „разказ“ за живота на праисторическите селища и историческите пристанища и „взаимодействието на хората с околната среда“.

Глава 1 започва с кратка история на подводните археологически проучвания в България и очертава изследователския и научно-организационен контекст на работата при Ропотамо и Созопол. Макар че спокойно може да остане и в този вид, намерението на автора да опише средата, в която се формират условията за реализиране на тези проекти, щеше да се осъществи по-пълноценно, ако усилията и постиженията на българските учени и организации бяха вписани в цялостното развитие на подводната археология в света, което само е загатнато със споменаването за разкопките на Кусто и Беноа през 1957 г.

Вторият дял на тази глава вече по-детайлно представя и аргументира обхвата, целите и задачите на проучването, изяснява установените различни типове древни останки (не съвсем коректно наречени на отделни места в текста „обекти“) и в съответствие с тях формулира логиката на изследователските въпроси. Третата и четвъртата част на главата са историографски и въвеждат проблематиката за „потъналите“ праисторически селища, съответно в Европа (накратко) и по западното крайбрежие на Черно море (по-подробно). В отделна част детайлно са проследени подводните археологически разкопки на селището от ранната бронзова епоха (РБЕ) при нос Урдовиза, чиито резултати имат пряко методологично отношение към конкретния обект на монографичния труд.

Глава 2 е посветена на съвременната методика и организация на подводните проучвания на екипа на Центъра за подводна археология, за чието развитие има съществени заслуги д-р Димитров. Разгледани са недеструктивните и деструктивните методи на проучване и начините и средствата за документиране на подводните разкопки.

Следващите две глави разглеждат подводните археологически проучвания на обекта от неолита и ранната бронзова епоха при устието на Ропотамо, съответно до и след 2017 г. Представени са всички изследователски етапи и методи, анализирана е стратиграфската секвенция, в различна степен на детайлност са включени и основните типове находки. Накрая аргументирано е представена изградената въз основа на резултатите от проучванията хипотеза за драстичните промени в древния ландшафт на залива пред устието на реката, на базата на стратиграфските наблюдения и радиовъглеродните дати е интерпретирана хронологията на обитаването, изложено е добре обосновано предположение за вида на сградите и селището от РБЕ, за да се стигне до обещания ни в увода синтезиран разказ за живота на хората и усилията им да се адаптират към околната си среда и да я контролират.

В глави 6 – 10 д-р Димитров разглежда резултатите от проучванията на обекта при Созопол, следвайки структура, подобна на частта за устието на Ропотамо, със съответните разлики, налагани от спецификата на обекта. В заключителната глава на този дял от монографията са синтезирани данните за промените на ландшафта, историческите пристанища на Аполония и Созопол и обитаването през късния халколит, ранната и средната бронзова епоха.

Заклучителните бележки съвсем накратко обобщават основните изводи и хипотези на основните дялове на изследването.

Представената като хабилитационен труд монография на Калин Димитров се отличава с последователно изградена структура, прецизна методология, ясен и точен език и фактологична изчерпателност. Историографските акценти допълнително подсилват логиката на изложението и я превръщат в увлекателен разказ за развитието и постиженията на подводната археология в България. Изводите и хипотезите, представени в изследователските части на труда, представляват нов етап в проучването на обитаването на

югозападното крайбрежие на Черно море през късната праистория и историческите епохи. Въпреки че текстовата част на монографията съдържа голям брой илюстрации, авторът основателно е отделил изображенията с допълващ характер в отделен том. Отделните граматични и стилистични грешки и пропуските в цялостното оформяне на монографията, надявам се, ще бъдат отстранени от редакционно-издателския екип на поредицата „Разкопки и проучвания“.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Цялостното ми мнение за научната продукция на единствения кандидат в конкурса е положително. Тя напълно отговаря на минималните научни изисквания, поради което смятам, че гл. ас. д-р Калин Любенов Димитров трябва да бъде избран за „доцент“ в Секцията за праистория на Националния археологически институт с музей при БАН.

доц. д-р Крум Бъчваров

Digitally signed by
Krum Ernstov Bacvarov
Date: 2026.09.30
12:33:47 +03'00'